

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra DE FREMMEDE

Citation: Ewald, Johannes: "Johannes Ewalds samlede skrifter", i Ewald, Johannes: *Johannes Ewalds samlede skrifter*, Gyldendal, (1969), s. 149. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald06val-shoot-idm140353511744624/facsimile.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Johannes Ewalds samlede skrifter

ere kun et troeligt, og uskyldigt Echo af deres Røst, som først udfandt, og først udbredede det onde — Vil man legge dem til, som enten i Hidsighed og af Overfillelse, eller af Vanvare og en blot Feyltagelse, eller af Frygt for vore mægtige Fiender, eller ved den anden Flaske Viin, tale ilde om os; hvormange blive der vel da tilovers, hvorom man kan sige, at de gjøre det af en blot og nedrig Ondskab? — —

¹⁹ Nu tog vor Hollænder Herr van Sachtleven Ordet, om hvilken, da han træder første Gang paa Skue-Pladsen, jeg i forbigaaende maae anmærke, at endskjønt han undertiden synes, at tænke meest overeenstemmende med Herr Panthakak, saa dog ²⁰ baade har og fortjener han den Roes, at være den upartiiskeste, og koldsindigste i Selskabet —

Naar enkelte onde Handlinger, sagde han, holde op at være tilforladelige og sikke KjendeTegn, paa det vi kalde et ont Gemyt; saa er det vel unegteligt, at udvortes gode Gjerninger, heller ingen ²¹ paalidelige Beviis kan være paa et got — endskjønt jeg meget priser vor Præsidents oplyste Menniske Kjærlighed, der paaegger os at antage dem derfor, indtil vi blive bedre overbeviste, og forbyder os ²² selv at søge denne Overbeviisning — Men da Talen her ingenlunde er om et got eller ondt Gemyt i en theologisk Forstand, men der blot handles om den seltskabclige Dyd, den naturlige Velvillighed imod andre, som vi kan have tilfælles med en Deel af ²³ Dyrerne, endskjønt den med Grund kan forudsættes forædlet hos os — saa vover jeg, at fremsætte to andre Spørgsmaal, som har en nøye Forbindelse med vor Materie, og som jeg med Tiden, haaber at see afgjorte ved vort Selskabs Under- ³⁰ søgelser — ||

Det ene, som i mine Tanker ikke ubequem kunde have kommet i Betragtning, førend denne Trætte om de gode, og slette Gemytter, blev saa hidsig, er — Om der i en stræng Forstand gives reent gode

og reent slette Gemytter, eller om det ikke blot kommer an paa det meer og det mindre, og forholder sig, som med Temperamenterne, hvilke altid er blandede, endskjønt et af dem prædominerer — Det andet Spørgsmaal er følgende — Da enkelte onde Gjerninger, som sagt, ikke kan være sikkre KjendeTegn paa et ont Gemyt; ere de da de eneste KjendeTegn derpaa; og er den blotte Undladelse af det Onde, som falder i Øynene, saadant et Beviis paa et got Hjerte, som vi bør antage uden videre Undersøgelse — Det er sandsynligt, at Feighed og Egennytte forhindre mange i at gjøre det onde, som de ellers ikke skulde tage i Betænkning at gjøre — Erfarenhed har lært, at der har været mange, som har havt List nok til at skjule en Deel Ondskaber, som de virkelig har begaaet, og Herredømme nok over sig selv, til at lade dem være, som de ikke kunde skjule — Jcg anfører dette, for at vise Anledningen til mit Spørgsmaal, og langt fra ikke, for at afgjøre det selv, hvilket jeg overlader til mine Collegers dybere Indsigter — For imidlertid, at sætte det i saa stærkt et Lys, som det er mig mueligt, udbeder jeg mig Tilladelse, efter vor lovlige Sædvane, at fortælle en Historie, til hvis tragiske Beslutning, jeg for nogle Aar siden har været Vidne —

Ikke langt fra Rotterdam boede to bemedlede Adelsmænd, Herr van Schliker og Herr van Frankhuysen, hvilke, som de var Naboe, og ikke trættekjære, havde allerede saalænge holdt en god Omgængelse med hinanden, at de tilsidst paa god Troe og Love gav den ud for Venskab, og virkelig selv holdt sig for, at være de beste Venner, hvilket de da kunde gjøre saameget destosikkerere, som de kunde leve hverandre foruden — Imidlertid sporede man dog allerede hos dem den forskjællige Tænkemaade, hvorved deres Børn siden saa stærkt udmærkede sig fra hinanden; og sandt at sige bestod deres Venskab ikke i andet, end at de